

สรุปผลการศึกษาวิจัยและข้อเสนอแนะ

ทหารเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมไทยตั้งแต่สมัยโบราณมาแล้ว และอาจกล่าวได้ว่าทหารเป็นผู้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการปกครองบ้านเมืองตลอดมา¹ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เมื่อ 24 มิถุนายน 2475 ถือได้ว่าทหารเป็นแกนนำที่สำคัญยิ่ง โดยนับตั้งแต่นั้นมาทหารก็หาได้หยุดเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งมีลักษณะที่ไม่สอดคล้องหรือส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากทหารเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยใช้กำลังอยู่เนื่อง ๆ ส่งผลให้ระบอบประชาธิปไตยต้องชะงักงันไม่ต่อเนื่อง² หรืออาจกล่าวได้ว่าระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถบรรลุถึงความเป็นสถาบัน (institutionalized) ได้

อย่างไรก็ดี แม้อทหารจะเข้าไปแทรกแซงทางการเมืองโดยใช้กำลังอยู่เนื่อง ๆ ก็ตาม ซึ่งเป็นวิธีการที่ขัดต่อระบอบประชาธิปไตย แต่ทหารก็ยังคงประกาศเสมอว่าประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเป็นสิ่งที่สอดคล้องหรือเหมาะสมกับสังคมไทย และในส่วนองทหารที่เข้าแทรกแซงทางการเมืองโดยใช้กำลังก็เป็นทหารเพียงบางกลุ่มเท่านั้น

¹ชาวลิต ยงใจยุทธ, "ทหารกับประชาธิปไตยของไทย" ใน จิตวิทยาความมั่นคง, 2530 ประณต นันทิยะกุล, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ เจ้าพระยาการพิมพ์, 2530), หน้า 252.

²ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ปัญหาการพัฒนาทางการเมืองไทย, (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530), หน้า 166-210.

ผู้ศึกษาวิจัยจึงได้เลือกที่จะทำการศึกษาวิจัยถึงความคิดทางการเมืองและการยอมรับระบอบประชาธิปไตยของนายทหารในโรงเรียนเสนาธิการทหารบกหลักสูตรหลักประจำและหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การทหาร) ซึ่งถือว่าเป็นนายทหารระดับกลางของกองทัพที่มีอนาคตหรือโอกาสจะเติบโตเป็นผู้บังคับบัญชาระดับสูงในกองทัพต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงส่วนที่เป็นรากฐานของพฤติกรรมทางการเมืองว่าเป็นเช่นไร

ซึ่งจากการศึกษาวิจัยพบแง่มุมต่าง ๆ ดังนี้

1. นายทหารที่นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การทหาร) เป็นผู้มีความคิดทางการเมืองและการยอมรับระบอบประชาธิปไตยที่สูงกว่านายทหารนักเรียนหลักสูตรหลักประจำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การทหาร) มีหลักสูตร วิธีการเรียน การสอนและอาจารย์ที่สอนเป็นพลเรือน ตรงข้ามกับหลักสูตรหลักประจำที่มีลักษณะการเรียน การสอนแบบทหารมากกว่า

2. นายทหารนักเรียนหลักสูตรหลักประจำและนายทหารที่ศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การทหาร) ที่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยจะเป็นผู้ที่มีความคิดทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยสูงกว่านายทหารที่จบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ซึ่งอาจเป็นนายทหารที่ผู้จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยนั้นได้รับการอบรมกล่อมเกลามาแบบพลเรือนที่เน้นในเรื่องของการให้อิสระทางการเรียนการสอน ผิดกับนายทหารผู้ที่จบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าที่การเรียนการสอนเน้นในเรื่องระเบียบวินัยและมุ่งฝึกคนให้เป็นทหาร แต่ในด้านการยอมรับระบอบประชาธิปไตยของนายทหารที่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยและจบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยนายทหารเหล่านี้ให้การยอมรับระบอบประชาธิปไตยในระดับกลางค่อนข้างไปในทางที่จะไม่ยอมรับ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาวิจัยแล้วพบว่า ในภาพรวมนี้นายทหารทั้งสองหลักสูตรยอมรับระบอบประชาธิปไตยว่าเป็นการปกครองที่ดีและเหมาะสม

แต่นายทหารทั้งสองหลักสูตรมีความคิดต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปในทางที่ไม่ดีและไม่ให้การยอมรับเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ทางด้านของการยอมรับระบอบประชาธิปไตยของผู้จบการศึกษาในที่ต่างก็มีค่อนข้างน้อย

3. นอกจากนั้นผู้ศึกษาวิจัยยังได้ทำการศึกษาถึงภูมิหลังทางสังคมของนายทหารทั้งสองหลักสูตรในด้านต่าง ๆ เช่น อายุ สายการทำงาน ประสบการณ์การทำงานว่ามีผลทำให้เกิดความแตกต่างของความคิดทางการเมืองหรือการยอมรับประชาธิปไตยหรือไม่ ซึ่งผลของการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยหรือตัวแปรทางด้านภูมิหลังทางสังคมเหล่านั้น ไม่มีผลทำให้นายทหารทั้งสองหลักสูตรมีความคิดทางการเมืองและการยอมรับประชาธิปไตยแตกต่างกันอย่างไร

โดยภาพรวมแล้วอาจกล่าวได้ว่านายทหารทั้งสองหลักสูตรมีความคิดทางการเมืองและการยอมรับระบอบประชาธิปไตยค่อนข้างมาก เว้นแต่ในเรื่องของผู้แทนราษฎรซึ่งมีภาพพจน์ที่ไม่ดีในสายตาของนายทหารทั้งสองหลักสูตร แต่อย่างไรก็ตามนายทหารเหล่านั้นยังคงให้การยอมรับถึงความสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยว่าเป็นสิ่งที่จำเป็น

จึงอาจสรุปได้ว่านายทหารในโรงเรียนเสนาธิการทหารบกหลักสูตรหลักประจำและหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การทหาร) เป็นผู้ที่มีความคิดทางการเมืองค่อนข้างเป็นประชาธิปไตย รวมทั้งยอมรับระบอบประชาธิปไตยแต่ไม่ยอมรับในตัวแทนของประชาชนคือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสอดคล้องกับสภาพการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีลักษณะในทางที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่การเป็นตัวแทนอย่างแท้จริง รวมทั้งมีข่าวการแสวงหาผลประโยชน์และแก่งแย่งผลประโยชน์กัน รวมทั้งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของผู้เป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยคือประชาชน ว่าไม่อาจจะเลือกตัวแทนไปทำหน้าที่แทนได้ถูกต้องหรือดีพอด้วย

ผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้ น่าจะมีผลกระทบต่อการศึกษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยต่อไปได้ในอนาคต ถ้าไม่มีการแก้ไขให้นายทหารเหล่านี้มีความคิดทางการเมืองและการยอมรับระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ประชาธิปไตยจะประสบผล

สำเร็จ และมั่นคงได้จะต้องมีความสอดคล้องและผสมผสานกันอย่างถูกต้องทั้งในแง่อุดมการณ์ รูปแบบ และวิถีชีวิต ซึ่งสนับสนุนซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะ

เมื่อพิจารณาถึงธรรมชาติของทหารซึ่งเป็นผู้ที่ต้องมีระเบียบวินัยที่เคร่งครัด รวมทั้งปฏิบัติหน้าที่ที่เสี่ยงต่อความตายและเป็นผู้ถืออาวุธ จะเห็นได้ว่า โดยธรรมชาติแล้วทหารค่อนข้างมีแนวโน้มที่จะไม่สนับสนุนต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

อย่างไรก็ดีในการศึกษาวิจัยพบว่า ทหารมีความคิดทางการเมืองและการยอมรับในระบอบประชาธิปไตยอยู่ในระดับหนึ่ง ดังนั้นสิ่งสำคัญก็คือ จะต้องเร่งสร้างความคิดทางการเมืองและการยอมรับในระบอบประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ทั้งในด้านของทหารและประชาชน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ต้องรับดำเนินการพัฒนาประชาชนซึ่งจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้คือ

1. ปลุกฝังจิตสำนึกหรือความคิดทางการเมืองและการยอมรับในระบอบประชาธิปไตยให้เพิ่มมากขึ้นในทหาร ทั้งนี้เพื่อให้ทหารยุติการเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองโดยใช้กำลัง โดยเน้นไปที่กระบวนการอบรมกลุ่มเกลา กล่าวคือ ควรขยายการศึกษาอบรมของทหารให้มีลักษณะหรือร่วมศึกษากับพลเรือนเพิ่มมากขึ้น ดังเช่นที่มีการเรียนการสอนในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การทหาร) ในโรงเรียนเสนาธิการทหารบก โดยอาจจะดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรต่าง ๆ ที่ทางทหารมีอยู่แล้ว เช่น หลักสูตรโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าให้สามารถเรียนร่วมกับพลเรือน ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความหลากหลายทางความคิดและการแลกเปลี่ยนทัศนะของทหารกับพลเรือนเพิ่มมากขึ้น

2. กลไกในการให้การเรียนรู้ทางการเมืองในสังคม ไม่ว่าจะเป็นในภาครัฐหรือเอกชน อาทิเช่น สถานศึกษาในระดับต่าง ๆ หนังสือพิมพ์ วิทยุ หรือโทรทัศน์ จะต้องเร่งระดมให้ความรู้ทางการเมืองแก่บุคคลทั่วไปในสังคม เพราะหากประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจ

ใจทางการเมือง จะส่งผลถึงตัวแทนของประชาชนจะได้บุคคลที่มีคุณสมบัติไม่เหมาะสมได้ ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่สำคัญยิ่ง³ ทำให้ระบบการเมืองขาดความชอบธรรม

3. พรรคการเมือง ในฐานะเป็นกลไกที่สำคัญทางการเมืองในการที่จะกำหนดนโยบาย สรรหาตัวแทนพรรค การให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน จะต้องระดมสรรพกำลังในการสร้างตัวแทนพรรคหรือสมาชิกพรรคที่มีอุดมการณ์ ทั้งนี้ถ้าหากพรรคการเมืองมีความเข้มแข็งในการทำหน้าที่ของพรรคการเมืองแล้ว จะส่งผลทำให้ระบบรัฐสภามีความต่อเนื่องและได้รับความเชื่อถือต่อคนโดยทั่วไป

4. ให้มีการถ่ายเทในการปฏิบัติหน้าที่ของทหารสู่ภาคพลเรือนเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ทหารได้มีโอกาสปรับเปลี่ยนบทบาทของทหารในด้านการป้องกันประเทศซึ่งลดความจำเป็นลงในสถานการณ์ปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นการเข้าใจถึงสภาพของสังคมปัจจุบันซึ่งมีความสลับซับซ้อนที่กลุ่มพลังในสังคมกดดันให้มีการเร่งพัฒนาประชาธิปไตยที่เน้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น

กระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยได้ในที่สุด กล่าวคือ จะทำให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะส่งผลถึงความเป็นสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็งมากขึ้น และในท้ายที่สุดจะส่งผลให้ทหารซึ่งมีความคิดทางการเมืองและการยอมรับระบอบประชาธิปไตยอยู่ในระดับหนึ่ง เพิ่มการยอมรับและความไว้วางใจต่อกลไกทางการเมือง และลดบทบาทในการเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองโดยใช้กำลังในที่สุด

³ สุจิต บุญบงการ, การพัฒนาทางการเมืองของไทย : ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหาร สถาบันทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน, (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 266-285.